

A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE**Útmutató dokumentum: Az orrszarvúszarvak kivitele, újrakivitele, behozatala és Unión belüli kereskedelme**

(2016/C 15/02)

1. Háttér-információ az orrszarvúk védelméről, valamint az utóbbi időben megnövekedett orrvadászat és illegális kereskedelem jelentette veszélyekről

Az orrszarvúfajok a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelméről szóló egyezmény (CITES) I. függelékében szerepelnek, a Dél-Afrikából és Szváziföldről származó déli szélesszajú orrszarvúk (*Ceratotherium simum simum*) populációi kivételével, amelyek a CITES II. függelékében vannak felsorolva.

Az orrszarvúktól származó termékek (különösen a szarvak) illegális kereskedelme az egyik fő veszélyforrás a fajok túlélése szempontjából. 2007-ben csak 13 orrszarvút pusztítottak el illegálisan Dél-Afrikában, azonban az utóbbi nyolc év alatt az orrszarvúk orrvadászata jelentős mértékben megnövekedett: 2013-ban 1 004 orrszarvú, 2014-ben pedig 1 215 orrszarvú esett orrvadászat áldozatául ⁽¹⁾.

A CITES Titkársága a CITES részes felei 2013 márciusában tartott 16. konferenciájára tekintettel megállapította, hogy:

„A Dél-Afrikában illegálisan elpusztított orrszarvúk száma elérte a közelmúltbeli legnagyobb egyedszámot és az elhullás mértéke végső fokon fenntarthatatlan lesz, amennyiben az orrvadászat továbbra is a jelenlegi mértékben növekszik. A részes feleknek küldött 2012/014. és 2012/053. számú feljegyzésre érkezett válaszok szerint a részes felek különféle intézkedéseket tettek annak érdekében, hogy véget vessenek az orrszarvúk elejtésére irányuló jelenleg intenzív orrvadászatnak és az ahhoz kapcsolódó, az orrszarvúszarvakkal folytatott illegális kereskedelemnek. Ezen intézkedések ellenére, valamint annak ellenére, hogy az orrszarvúk elejtésére irányuló orrvadászat és az orrszarvúszarvakkal folytatott illegális kereskedelem leküzdésébe jelentős források kerültek befektetésre, illetve a végrehajtó hatóságok elismerésre méltó erőfeszítéseket tettek számos országban, az orrvadászatok során elejtett orrszarvúk éves száma továbbra is aggasztó mértékben nő.

Az orrszarvúk szarvával folytatott illegális kereskedelem továbbra is az egyik legösszetettebb bűncselekmény, amellyel a CITES szembesül. Egyértelmű jelei vannak annak, hogy bűnszervezetek vesznek részt az orrszarvúk elejtésére irányuló orrvadászatában és az orrszarvúszarvakkal folytatott illegális kereskedelemben. Ezek a bűnszervezetek a faj elterjedési területén lévő országokban és Európában tevékenykednek, ahol múzeumokban, aukciósházakban, régiségkereskedésekben és állatpreparátoroktól történtek orrszarvúszarvlopások. Lefoglalások Ausztráliában, Hongkong Különleges Közigazgatási Területen és a Fülöp-szigeteken is történtek. Az Amerikai Egyesült Államokban 2012 februárjában letartóztattak 7 főt orrszarvúszarvakkal folytatott illegális kereskedelem vádjával. Az orrszarvúszarvakkal folytatott illegális kereskedelem tehát lényeges problémává vált, és számos kontinensen érvényesül hatása. E veszély hatékony kezeléséhez fokozott nemzetközi együttműködésre és a bűnözés elleni, jól összehangolt fellépésre van szükség ⁽²⁾”.

Az orrvadászat fellendülésével párhuzamosan a jelek szerint Európai Unió-szerte szervezett bűnözők tevékenykedtek annak érdekében, hogy orrszarvúszarvokra tegyenek szert és azokkal kereskedjenek. Ez arra készítette az Europolt, hogy az orrszarvúszarvak Európai Unión belüli illegális kereskedelme elleni egyedi intézkedést indítson el ⁽³⁾.

Ezen útmutató dokumentum első változatának 2011 februárjában történt elfogadása előtt számos tagállam növekedést észlelt a „régiségként” vagy „megmunkált példányként” bemutatott orrszarvúszarvakkal az Európai Unión belül folytatandó kereskedelemre és azok újrakivitelére jogosító bizonyítványok iránti kérelmek számában. A vizsgálatok sok esetben igazolták, hogy a vásárlók indítékának kevés köze volt a tárgyak művészeti jellegéhez. Az egyik erre utaló jel az volt, hogy az aukciósházakban az ilyen tárgyakért kínált árak főként a tárgyak súlyához igazodtak, mintsem bármely egyéb tényezőhöz. Az említett árak nagyon magasak voltak és nem igazodtak a tárgyak művészeti értékéhez.

Miután 2010 szeptemberében és októberében az Egyesült Királyság és Németország elfogadta az ilyen termékek Unión kívüli kereskedelméről szóló uniós jogszabály szigorú olvasatát, más tagállamok azt észlelték, hogy újrakivitelre irányuló kérelmek érkeztek hozzájuk, illetve az ilyen kérelmek kezelésének módjára vonatkozó információkat igényeltek tőlük, amiből arra lehetett következtetni, hogy néhány kereskedő az egyesült királysági és német rendszert igyekezett megkerülni és próbálta megtalálni az érintett termékek Európai Unióból történő újrakivitelének legkönnyebb módját.

Ezen kívül az utóbbi évben az Európai Unióban példátlanul sok alkalommal fordult elő, hogy orrszarvúszarvakat loptak múzeumokból, aukciósházakból, illetve régiségkereskedésekből és állatpreparátumokat értékesítő üzletekből. Az Europol tizenhárom EU-tagállamban ötven lopási esetet vett nyilvántartásba (köztük 10 lopási kísérletet), amelyek során 60 példányt loptak el. Valószínű, hogy sok más lopási eset különféle okokból kifolyólag nem került bejelentésre az Europolnak.

⁽¹⁾ https://www.environment.gov.za/mediarelease/molewa_waragainstpoaching2015

⁽²⁾ <http://www.cites.org/eng/cop/16/doc/E-CoP16-54-02.pdf>

⁽³⁾ <https://www.europol.europa.eu/content/press/europol-and-ireland-identify-organised-crime-group-active-illegal-trading-rhino-horn-9>

Bizonyos jelek arra utalnak, hogy egyetlen bűnszervezet felelős e bűncselekmények többségének elkövetéséért. A bejelentett lopott szarvak egyharmadának eltulajdonítása közvetlenül ennek a bűnszervezetnek tulajdonítható, és az eddigiekben másik bűnszervezet nem került azonosításra ilyen bűncselekmények elkövetőjeként.

Ez a bűnszervezet olyan közvetítők részére törekszik értékesíteni, amelyek a jelek szerint felelőssé tehetőek az orrszarvú-szarvakkal való kereskedelem folytatására jogosító engedélyek és bizonyítványok iránti kérelmek számában bekövetkezett növekedésért.

A bűnszervezet tagjai rendszeresen részt vesznek árveréseken és régiségkereskedőket keresnek fel abból a célból, hogy preparált vagy megmunkált orrszarvúszarvakat vásároljanak fel, vagy rosszabb esetben lopjanak el. Fennáll annak gyanúja, hogy a kínai és vietnami piacot ellátó közvetítőkhöz juttatják el a szarvakat.

Megfigyelhető, hogy amióta bevezetésre került az orrszarvúszarvaknak a UK Auctions aukcióközpontban történő értékesítésének tilalma, a bűnszervezet tevékenysége más tagállamok aukcióközpontjaira összpontosult.

Erősen feltételezhető, hogy az orrszarvúszarvakat, nevezetesen a régiségként vagy megmunkált példányként bemutatottakat újból kiviszik az Európai Unióból a szarvak gyógyszerként történő felhasználása iránti ázsiai kereslet kielégítése céljából. A szarvak ily módon megvalósuló kereskedelme tovább növelheti az ilyen termékek iránti keresletet a térségben, az árakat pedig magas szinten tartja vagy tovább növeli. Másfelől pedig a nagy értékű termékek iránti ilyen magas kereslet olyan jövedelmező piacot takar, amely az orrvadászok és az illegális kereskedők számára nagyon vonzó. Ez a helyzet bűncselekmények elkövetésére ösztönözheti őket, ami tovább veszélyezteti a még fennmaradt orrszarvú-populációkat.

A tagállamoknak ebből kifolyólag oly módon kell folytatniuk a vadon élő fajok kereskedelméről szóló uniós jogszabály alkalmazását, amelynek eredményeképpen megővjék a fajokat és gondoskodnak azok megőrzéséről. A várakozások szerint a bűnszervezet ennek köszönhetően az orrszarvúszarvak megszerzésére irányuló kétségeesett lépéseket fog tenni, ily módon pedig a bűnözés elleni fellépések során könnyebben lelepleződhetnek.

A CITES részes felei 16. konferenciáján elfogadásra került a 16.84. számú határozat, amelynek értelmében a Felek:

- „f) a CITES végrehajtását támogató megfelelő nemzeti intézkedéseket vezetnek be az orrszarvúk példányai nemzetközi kereskedelmének szabályozására, ideértve bármely olyan példány kereskedelmét, amely valamely kísérő dokumentum, a csomagolás, jelölés vagy címke, illetve bármely egyéb körülmény alapján megállapíthatóan orrszarvú testrésze vagy orrszarvútól származik;
- g) mérlegelik szigorúbb belföldi intézkedések bevezetését a bármely forrásból származó orrszarvúszarvtermékek újrakivitelének szabályozására”.

A Titkárság 2013. október 28. és 29. között Nairobiban összehívta az orrszarvúkkal kapcsolatos bűncselekményekkel foglalkozó bűntüldözési munkacsoport ülését⁽¹⁾. Az ülésen különféle szakértők, valamint 21 olyan ország képviselői vettek részt, amelyeket az orrszarvúk orrvadászata és az orrszarvúszarvakkal folytatott illegális kereskedelem érintett. A stratégiák és a javasolt intézkedések értelmében:

„1. Minden Fél részére ajánlott: (...)

- k) az aukciósházak, az árverezők és a régiségkereskedelem tevékenységeinek ellenőrzésére irányuló megfelelő intézkedéseket hozni az orrszarvúszarvakkal való illegális kereskedelem megelőzése érdekében;”

A vadon élő állat- és növényfajok kereskedelméről szóló uniós keretszabályozást annak célkitűzéseire, az elővigyázatosság elvére figyelemmel, valamint a legújabb fejlemények kellő figyelembevételével szükséges értelmezni. Továbbá, mivel számos tagállamban bizonyos kereskedők összehangolt tevékenység útján kísérelnek meg az Európai Unión belül szert tenni orrszarvúszarvakra mielőtt újraexportálnák azokat Kelet-Ázsiába, útmutatásra van szükség avégett, hogy valamennyi tagállam egységes módszert alkalmazhasson az ilyen termékek kivitelére és újrakivitelére (lásd az alábbi (3) szakaszt).

A tagállamok felkérését kaptak arra, hogy fordítsanak különös figyelmet az orrszarvúszarvakkal folytatandó Unión belüli kereskedelemre irányuló kérelmekre, mivel azokat szervezett bűnözők is felhasználhatják a szarvak megszerzésére és azoknak az Ázsiába történő illegális eljuttatására, illetve olyan bizonyítványok átvételére, amelyekkel a későbbiek során visszaélnének. Az ilyen kérelmek kezelésére vonatkozó ajánlások az alábbi (4) szakaszban kerülnek ismertetésre.

Ugyanakkor az orrszarvúktól származó, „vadásztrófeaként” bemutatott termékek Európai Unióba történő behozatala iránti kérelmekre vonatkozóan is útmutatásra van szükség (lásd az (5) szakaszt).

2. E dokumentum státusza:

Ez a dokumentum a bizottsági szolgálatok által készített és a 338/97/EK tanácsi rendelet⁽²⁾ 18. cikke értelmében létrehozott, a vadon élő állatok és növények kereskedelmével foglalkozó uniós bizottság által – és ebből kifolyólag az Unió tagállamainak illetékes hatóságai által is – egyhangúan jóváhagyott útmutató dokumentum.

⁽¹⁾ Lásd: <http://cites.org/sites/default/files/notif/E-Notif-2014-006A.pdf>

⁽²⁾ HL L 61., 1997.3.3., 1. o.

A dokumentum ismerteti, hogy a bizottsági szolgálatok és a tagállamok hogyan értelmezik és hogyan szándékozzák alkalmazni a 338/97/EK rendeletet, továbbá bemutatja az általuk legjobb gyakorlatnak tartott intézkedéseket, ugyanakkor nincs jogszabálynak tulajdonítható jogereje. Az útmutató dokumentumra továbbra is érvényes az uniós jog, különösen pedig a 338/97/EK rendelet előírásai.

A bizottsági szolgálatok elektronikus formában közzéteszik a dokumentumot, és azt a tagállamok is közzé tehetik.

A vadon élő állatok és növények kereskedelmével foglalkozó uniós bizottság 2016. második félévében felülvizsgálja a dokumentumot.

3. Útmutatás az orrszarvúk szarvának kivételére és újrakivételére vonatkozó uniós szabályok értelmezéséről: a 338/97/EK rendelet 5. cikke szerinti, engedély iránti kérelmek

Az uniós jogi aktusokat a céljukkal összhangban kell értelmezni. A 338/97/EK rendelet 1. cikke előírja, hogy a rendelet célja „a vadon élő állat- és növényfajok védelme és megőrzésük biztosítása kereskedelmük szabályozása útján”. A rendelet rendelkezéseit következképpen ezzel a céllal összhangban kell értelmezni.

Ezen kívül az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) 191. cikkének (2) bekezdése előírja, hogy az uniós környezetvédelmi politikának az elővigyázatosság elvén kell alapulnia. Az elővigyázatosság elve szerint, amennyiben valamely intézkedés vagy szakpolitika esetében felmerül annak gyanúja, hogy a lakosságra vagy a környezetre nézve káros, az intézkedés vagy a szakpolitika káros voltát megállapító tudományos konszenzus hiányában annak bizonyítási terhe, hogy az intézkedés vagy a szakpolitika nem káros, az intézkedés végrehajtóját illeti. Az elv magasabb fokú környezetvédelmet hivatott biztosítani azáltal, hogy kockázat esetén biztosítja a megelőzési célú döntéshozatal lehetőségét. A gyakorlatban az elv alkalmazási köre széles és kiterjed a fogyasztóvédelmi politikára, az élelmiszerekkel, és az emberi, állat- és növényegészséggel kapcsolatos uniós jogszabályokra is.

Az Európai Unió Bíróságának állandó ítélezési gyakorlata szerint az elővigyázatosság elve többek között az uniós környezetvédelmi joganyag („*acquis*”) értelmezése és alkalmazása tekintetében, következképpen pedig a 338/97/EK rendelet értelmezése és alkalmazása tekintetében is érvényes.

A tagállamoknak a 338/97/EK rendelet szerinti mérlegelési jogkörük gyakorlása során alkalmazniuk kell az elővigyázatosság elvét. E tekintetben az elővigyázatosság elvéről szóló, 2000. február 2-i bizottsági közlemény⁽¹⁾ szerint kell eljárniuk, amely részletesen ismerteti az elv helyes alkalmazásához szükséges mérlegelendő szempontokat.

A 338/97/EK rendelet 5. cikke (2) bekezdésének d) pontja szerint az orrszarvúszarvak kivetele és újrakivetele iránti kérelmek értékelése során teljesülnie kell annak a feltételnek, hogy „a tagállam igazgatási hatósága az illetékes tudományos testülettel folytatott konzultáció után megbizonyosodott arról, hogy a fajok megőrzésével kapcsolatban semmiféle más ok nem áll fenn, amely a kiviteli engedély kiadása ellen szólna”. Ezek a rendelkezések az A. mellékletben és a B. mellékletben szereplő fajok példányainak kivételére irányuló kérelmekre, valamint újrakivételére irányuló engedélyekre alkalmazandók.

Ez a feltétel az orrszarvúszarvak valamennyi példányára alkalmazandó, függetlenül attól, hogy „megmunkált példányok”-e, vagy sem.

A bizottsági szolgálatok és a vadon élő állatok és növények kereskedelmével foglalkozó uniós bizottság úgy véli, hogy a jelenlegi körülmények között, figyelemmel az elővigyázatosság elvére, és amennyiben ennek ellenkezőjére vonatkozó tudományos bizonyítékokra nem derül fény, a tagállamoknak figyelembe kell venniük, hogy számos olyan, az orrszarvúfajok megőrzésével kapcsolatos tényező létezik, amely a kivitelre és újrakivételre jogosító engedélyek kiállítására ellen szól.

Következképpen a bizottsági szolgálatok és a vadon élő állatok és növények kereskedelmével foglalkozó uniós bizottság úgy véli, hogy a tagállamoknak jogszerű gondoskodniuk arról, hogy ideiglenes intézkedésként bevezessék az orrszarvúszarvak kivételére vagy újrakivételére jogosító engedélyek kiadásának tilalmát, az olyan esetek kivételével, amikor egyértelműen megállapítható, hogy az engedélyt jogszerű célokra fogják felhasználni, azaz olyan esetekben, amikor:

1. a tárgy kulturális vagy művészeti tárgyak neves intézmények (azaz múzeumok) közötti valódi cseréjében vesz részt;
2. az érintett tagállam igazgató hatósága meggyőződött arról, hogy a tárgy ismert művészeti alkotás és bizonyos abban, hogy az értéke miatt más célokra nem fogják felhasználni;
3. a tárgy nem került értékesítésre és családi költözés vagy hagyaték részeként örökségként mozog; vagy
4. a tárgy bona fide kutatási projekt része.

⁽¹⁾ COM(2000) 1 végleges – A Hivatalos Lapban még nem tették közzé.

További követelmények vonatkoznak a Kínába történő (újra)kivitelre: az orrszarvúszarvak Kínába történő kivételére vagy újrakivételére jogosító engedélyek iránti kérelmeket vissza kell utasítani, mivel a kínai nemzeti jogszabályok tiltják az orrszarvúszarvaknak az országba történő behozatalát és az országon belüli kereskedelmét⁽¹⁾. Ez az egyezmény előtti és a művészeti tárgyakra is érvényben van. Az egyetlen kivételt e tilalom alól a preparált szarvak és a vadásztrófeák részeként behozott szarvak képezik⁽²⁾.

Ez a jogszabály kontinentális Kína területén van érvényben, de Hongkongban, Makaón vagy Tajvanon nem, mivel ezek jogszabályai engedélyezik az orrszarvúszarvakkal a CITES szabályaival összhangban folytatott kereskedelmet.

A kiviteli engedély e szakaszban megállapított feltételek szerinti kiállítása előtt az érintett tagállam köteles tájékoztatni a rendeltetési ország CITES hatóságait az engedély kiállításáról, és ellenőrizniük kell, hogy azok egyetértenek-e az adott példány behozatalával. Az exportőr és az importőr kilétét ellenőrizni kell és nyilvántartásba kell venni (pl. a személyazonosító okmányaik másolatának megőrzésével).

4. Az Európai Unión belüli kereskedelem: útmutatás a 338/97/EK rendelet 8. cikke (3) bekezdésének az orrszarvúszarvakra való alkalmazásának végrehajtásáról

Ezen útmutató dokumentum első változatának elfogadása előtt a tagállamokhoz egyre több, a 338/97/EK rendelet 8. cikkének (3) bekezdése szerinti, az orrszarvúszarvakkal az Európai Unión belüli kereskedelemre jogosító bizonyítványok megadása iránti kérelem érkezett. Uniós szinten útmutatásra van szükség annak biztosítása érdekében, hogy a kérelmeket az Európai Unió egészében egységes módon kezeljék.

1. Először is lényeges hangsúlyozni azt az általános szabályt, hogy az A. melléklet szerinti példányok Európai Unión belüli kereskedelme a 338/97/EK rendelet 8. cikkének (1) bekezdése értelmében tilos. A 8. cikk (3) bekezdése szerint a tagállamok számára bizonyos feltételek (az a)–h) pont szerinti feltételek teljesülése esetén e tilalom alól eltérés engedélyezhető⁽³⁾. A 8. cikk (3) bekezdésében használt feltételes módú „engedélyezhető” szó ugyanakkor egyértelműen kifejezi, hogy a tagállamok nem kötelesek megadni az Európai Unión belüli kereskedelemre jogosító bizonyítványt, ha ezek a feltételek teljesülnek (kivéve, ha az uniós jog másként rendelkezik, mint például az arányosság elvének alkalmazása esetén). A hatóságnak a bizonyítvány megadásáról való döntés meghozatalakor megfelelő módon kell élnie mérlegelési jogkörével.

Következésképpen a 8. cikk (3) bekezdése nem tekinthető úgy, hogy bármely kérelmezőre az Európai Unión belüli kereskedelem folytatására jogosító bizonyítvány megszerzésének jogát ruházza, még akkor sem, ha az a)–h) pontban foglalt bármelyik feltétel teljesül. Ezen kívül a 8. cikk (3) bekezdésére érvényes az elővigyázatosság elve, és a fent ismertetettek szerint, a kérelmezőre hárul az arra vonatkozó bizonyítási teher, hogy adott ügylet jogszerűségét és a 338/97/EK rendelet célkitűzéseivel való összhangját bizonyítsa.

Amikor orrszarvúszarvaknak az Európai Unión belüli kereskedelmi célú felhasználása iránti kérelem érkezik a tagállamokhoz a 8. cikk (3) bekezdése értelmében, a tagállamok az uniós jog értelmében jogosultak megtagadni a bizonyítvány megadását, még akkor is, ha az a)–h) pontban megállapított feltételek egyike teljesül, feltéve, hogy a megtagadás összhangban áll az arányosság elvével (azaz a megtagadás a megfelelő intézkedés a vadon élő állatok és növények megőrzése vagy a megőrzésükről való gondoskodás érdekében, és a megtagadás mint intézkedés nem haladja meg a cél eléréséhez szükséges mértéket). A bizottsági szolgálatok és a vadon élő állatok és növények kereskedelmével foglalkozó uniós bizottság úgy véli, hogy ilyen esetnek minősül, ha a kérelmező nem bizonyította meggyőzően az adott ügylet jogszerű voltát és az adott ügyletnek a 338/97/EK rendelet célkitűzéseivel való összhangját.

Az előző bekezdés sérelme nélkül és az e dokumentum első szakaszában ismertetett körülményekre tekintettel, a tagállamoknak ajánlott, hogy ideiglenes intézkedésként a 8. cikk (3) bekezdése értelmében ne adjanak ki az orrszarvúszarvakra vonatkozó bizonyítványt.

2. Amennyiben a fent megállapított ajánlások ellenére valamely tagállam nemzeti jogszabályának rendelkezései értelmében a tagállami hatóságok nem utasíthatják el az orrszarvúszarvak Európai Unión belüli kereskedelmére vonatkozó bizonyítványok iránti kérelmeket a fent megállapítottak szerint, akkor az alábbi ajánlások szerint kell eljárni.

⁽¹⁾ Ezt a tilalmat az államtanácsnak az orrszarvúszarvval és a tigriscsonttal folytatott kereskedelem tilalmáról szóló, 1993. május 29-i 39/1993. sz. körlevele állapítja meg.

⁽²⁾ Kivonat a CITES 41. figyelmeztetéséből (2012. február): „Kína elrendeli az olyan szarvak behozatalának tilalmát, amelyek nem vadásztrófea részét képező preparált szarvak. Ebből kifolyólag a különálló szarvakat tilos behozni Kínába. Ezt az intézkedést a kínai hatóságok a más országok által az illegális kereskedelem minimálisra csökkentése érdekében hozott kezdeményezések támogatása érdekében hozták meg. Ez a tilalom ugyanakkor nem érvényes az olyan vadásztrófeákra, amelyek esetében az orrszarvúszarv a trófea része. A szarvat is tartalmazó preparált orrszarvúfej, -vállrész és a preparált teljes test bármely származási országból behozható Kínába. A tilalom természetesen az élő orrszarvúk szarvaira sem alkalmazandó, amely orrszarvúknak az országba történő behozatala megengedett.”

⁽³⁾ Vö. a Bíróság C-10/99. számú ügyben hozott ítéletének 32–34. pontjával (<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61999CJ0510:EN:HTML>)

Tekintettel az orrszarvúszarvakkal kapcsolatos illegális tevékenységeknek az Európai Unión belüli fellendülésére, valamint az ilyen termékek megszerzésére és az azokkal folytatott kereskedelemre irányuló szervezett bűnözés megjelenésére, a tagállamoknak ajánlott kockázatalapú megközelítést alkalmazniuk és gondoskodniuk a maximális mértékű ellenőrzésről az Európai Unión belüli kereskedelem folytatására jogosító engedélyek iránti kérelmek kezelése során. Ilyen összefüggésben különös jelentőséggel bír, hogy az orrszarvúszarvakkal kapcsolatos bűncselekményekben részt vevő csoportok csalárd módon használtak fel a 8. cikk (3) bekezdése értelmében kiállított, az Európai Unión belüli kereskedelem folytatására jogosító bizonyítványokat a lopott példányok jogszerűségét igazoló dokumentumokként. Ezen kívül az utóbbi időben lopott példányokat ajánlottak fel értékesítésre, nevezetesen az Európai Unióban működő aukciósházakban.

Következésképpen fennáll annak a kockázata, hogy ezek a csoportok az orrszarvúszarvak megszerzésére és az azokkal folytatandó illegális kereskedelemre irányuló átfogó stratégiájuk részeként használják fel az Európai Unión belüli kereskedelem folytatására jogosító bizonyítványokat. A tagállamoknak el kell kerülniük az olyan bizonyítványok kiállítását, amelyek elősegíthetik az ilyen tevékenységek folytatását, és az Európai Unión belüli kereskedelem folytatása iránti kérelmeket oly módon kell kezelniük, hogy ezt a kockázatot a lehető legnagyobb mértékben csökkentsék.

3. A 338/97/EK rendelet értelmében az A. mellékletben felsorolt fajok egyedeinek az Unióból történő kivitele vagy újrakivitele csak kivételes esetekben megengedett. E tekintetben, amennyiben valamely tagállam hatóságai a fent leírtakkal összhangban elvégzett megfelelő kockázateértékelés alapján úgy ítélik meg, hogy nem áll fenn annak kockázata, hogy az engedély kiadása olyan személyeket juttat előnyhöz, akik orrszarvúszarvak illegális megszerzésére és az azokkal való kereskedelem folytatására irányuló tevékenységet végeznek, azokat a feltételeket, amelyeknek a teljesülése esetén a tagállamok kiadhatják a 8. cikk (3) bekezdése szerinti engedélyt, továbbra is szigorúan kell értelmezni⁽¹⁾.

Az orrszarvúszarvakkal való Európai Unión belüli kereskedelemre alkalmazandó rendszer a 8. cikk (3) bekezdésének a), b) és c) pontjában megállapított feltételektől függően eltérő.

A 8. cikk (3) bekezdésének a) pontja értelmében (azaz az olyan példányok, amelyeknek „a beszerzése vagy a Közösségbe történő bevitele azelőtt történt, hogy az egyezmény I. függelékében vagy a 3626/82/EGK tanácsi rendelet⁽²⁾ C.1. mellékletében vagy e rendelet A. mellékletében felsorolt fajokra vonatkozó előírások hatályba léptek”) az egyik kulcsfontosságú elem az, hogy a kérelmezőnek kell igazolnia, hogy a példányokat valamennyi orrszarvúfaj esetében 1977. február 4. előtt szerezték be vagy vitték be az Európai Unióba (a déli szélesszajú orrszarvúk kivételével, amelyek esetében a dátum 1975. július 1-je). Amennyiben a kérelmező ezt nem tudja igazolni, akkor a bizonyítványt nem kell megadni.

Úgy tűnik, hogy számos tételt „megmunkált példányként” mutatnak be, amelyeknek a kereskedelmi célú használatát a 338/97/EK rendelet 8. cikke (3) bekezdésének b) pontja és a 865/2006/EK bizottsági rendelet⁽³⁾ 62. cikkének (3) bekezdése szabályozza. Amennyiben valamely tétel megfelel a rendelet 2. cikkének w) pontja szerinti feltételeknek, amelyek alapján megmunkált példánynak minősíthető, akkor nincs szükség annak az Unión belüli kereskedelmi célú felhasználásához bizonyítványra. Ugyanakkor a „megmunkált példányok” fogalmát megszorítóan kell értelmezni:

- A kérelmezőnek először igazolnia kell azt, hogy a példányt „50 évvel a 338/97/EK rendelet hatálybalépése előtt”, azaz 1947. március 3. előtt szerezték be.
- Ezenkívül az a tény, hogy az orrszarvúszarv egyszerűen fel van szerelve egy dísz táblára, pajzsra vagy más típusú alapzatra, anélkül, hogy annak természetes állapota bármilyen módon megváltoztatásra került volna, nem elegendő ahhoz, hogy a termék a 338/97/EK rendelet 2. cikkének w) pontja értelmében „megmunkált példány”-nak minősüljön. Az Európai Bizottság által készített, a megmunkált példányokról szóló útmutató dokumentumot ennek megfelelően célszerű módosítani, és az ennek megfelelően módosításra kerül. Továbbá a 2. cikk w) pontja szerinti azon követelményt, amely előírja, hogy a természetes állapot megváltoztatásának „ékszerekké, dísz tárggyakká, művészeti tárgyakká, használati eszközökké vagy hangszerekké” való feldolgozás érdekében kellett történnie, szintén szigorú és alapos megfontolás tárgyává kell tenni, mivel úgy tűnik, hogy a természetes állapot megváltoztatásának művészeti jellege (mint például művészeti vagy használati tárgyak jelentős mértékű faragása, vésése, beültetése vagy összekapcsolása stb.) néhány közelmúltbeli esetben nem volt egyértelműen megállapítható, amely esetekben a 2. cikk w) bekezdése szerinti feltételek nem teljesültek.

Amennyiben a 8. cikk (3) bekezdésének c) pontja értelmében az orrszarvúszarvakkal az Európai Unión belüli kereskedelem folytatására irányuló kérelmek kerülnek benyújtásra, a tagállamokat emlékeztetjük arra, hogy mivel az orrszarvúszarvak (mint személyi ingóságok, nevezetesen vadásztrófeák) behozatala kizárólag nem kereskedelmi okokból lehetséges, azok tulajdonosainak nincs lehetősége arra, hogy a 8. cikk (3) bekezdésének c) pontja értelmében az Unión belüli kereskedelmi célú felhasználásra jogosító bizonyítványt kapjanak.

4. Amennyiben a bizonyítvány kiadásra kerül, megfelelő részletességgel ismertetni kell benne az érintett tételt avégett, hogy egyértelműen meg lehessen állapítani, hogy azt kizárólag az érintett példánnyal lehet felhasználni és nem lehet csalással más példányokhoz felhasználni. Továbbá, amennyiben a jogszabály megengedi, a tagállamok mérlegelhetik a kérelmező vagy a vásárló személyazonosító okmányainak megtekintését, ellenőrzését és nyilvántartásba vételét (pl. személyazonosító okmányaik másolatának megtartásával). Meg lehet állapítani olyan feltételt, amely arra kötelezi az eladót, hogy tájékoztassa a vásárló személyazonosságáról a hatóságokat.

⁽¹⁾ Az uniós jog értelmében, a Bíróság értelmezésében, az uniós jog szerinti szabályok alóli kivételeket mindig megszorítóan kell értelmezni.

⁽²⁾ HL L 384., 1982.12.31., 1. o.

⁽³⁾ HL L 166., 2006.6.19., 1. o.

Ezen kívül az Európai Unión belüli kereskedelemre jogosító uniós bizonylatokat tranzakcióspecifikus alapon kell kiállítani – amelyek csak egy tranzakciót tesznek lehetővé –, ami egyben azt is jelenti, hogy adott bizonylat csak az annak az 1. mezőjében megnevezett birtokosára nézve érvényes. Ez a 865/2006/EK rendelet 11. cikke (3) bekezdésének második albekezdésén alapul, amelynek értelmében a tagállam „dönthet tranzakcióspecifikus bizonylatok kiadásáról, ha úgy véli, hogy vannak olyan egyéb, a faj megőrzésére vonatkozó tényezők, amelyek egy egyedspecifikus bizonylat kiadása ellen szólnak”.

5. Az orrszarvúpéldányokból készült „vadásztrófeák” Európai Unióba történő behozatala

Míg az orrszarvúból készült és az orrszarvúktól származó termékek az Európai Unióba történő behozatala kereskedelmi célból nem megengedett, az Európai Unióba történő behozataluk az olyan vadásztrófeákra vonatkozó bizonyos feltételek teljesülése esetén megengedhető⁽¹⁾, amelyek a 865/2006/EK rendelet 57. cikke értelmében személyi és háztartáshoz tartozó ingóságoknak minősülnek.

A 865/2006/EK rendeletet módosító (EU) 2015/870 bizottsági rendelet⁽²⁾ szerint az orrszarvúfajokhoz tartozó példányok vadásztrófeáinak az Európai Unióba történő első behozatalának előfeltétele, hogy az importáló EU-tagállam behozatali engedélyt mutasson be. Az uniós jog értelmében az ilyen vadásztrófeák személyi és háztartáshoz tartozó ingóságoknak minősülnek és a behozatal után a tulajdonosok tulajdonának kell maradniuk. Nem értékesíthetők és kereskedelmi célból másként nem használhatók fel.

Az utóbbi években az orrszarvú egyedek vadásztrófeáival folytatott kereskedelemre vonatkozó rendelkezéseket szándékosan kijátszották olyan hálózatok, amelyek az importáló országokban béreltek fel személyeket, kifizették a Dél-Afrikába történő utazásuk és orrszarvú vadászatára irányuló vadászkiutazásuk költségeit, majd megszerezték a szarvakat és illegális kereskedelem formájában eljuttatták azokat ázsiai országokba. Eltekintve attól, hogy a Cseh Köztársaságban széles körben elterjedt az orrszarvú vadásztrófeákkal való, illegális kereskedelem folytatása céljából végzett visszaélés, Szlovákiában, valamint harmadik országokban (USA) végzett vizsgálatok alapján megállapítható, hogy a bűnszövetkezetek hasonló módszerrel „álvadászokat” bérelnek fel (sőt még „jóhiszemű vadászokat” is) azzal a céllal, hogy Dél-Afrikából egészen Ázsiáig el tudják juttatni az orrszarvúszarvakat.

Ennek a problémának a megoldása érdekében a CITES orrszarvúkkal kapcsolatos bűncselekményekkel foglalkozó bűnüldözési munkacsoportjának ülése (lásd a 4. lábjegyzetet) keretében azt az ajánlást fogalmazta meg, hogy „annak megakadályozása érdekében, hogy a jogszerűen megszerzett trófeákat a vadásztrófeaként történő felhasználástól eltérő célokra használják fel, és annak biztosítása érdekében, hogy ezek a trófeák a CITES kiviteli engedélyben feltüntetett célra történő felhasználás végett maradjanak a tulajdonosok tulajdonában, jogszabályi és bűnüldözési célú ellenőrzéseket ajánlott végrehajtani”.

Ebben az összefüggésben az EU-tagállamok számára ajánlott, hogy:

1. amikor orrszarvúpéldányok vadásztrófeáinak behozatala iránti kérelem kiadásáról döntenek:
  - fordítsanak különös figyelmet arra, hogy a kérelmező rendelkezik-e vadászati tapasztalattal, és tájékoztassák arról, hogy az Európai Unióba történő behozatal csak személyes használatra engedélyezhető,
  - amennyiben szükséges vegyék fel a kapcsolatot az exportáló országgal, hogy megbizonyosodhassanak arról, hogy a CITES igazgató hatóságok tájékoztatva lettek a tervezett vadászatról és kivitelről, és nincs a birtokukban olyan információ, amely a behozatali engedélynek a kérelmező részére történő kiadása ellen szól;
2. amikor kiállítják a behozatali engedélyt (azt követően, hogy megállapították, hogy a 338/97/EK rendeletnek és a kapcsolódó bizottsági rendeleteknek megfelelően valamennyi feltétel teljesül), foglalják bele az engedélybe a következő mondatot: „E vadásztrófea behozatala kizárólag személyes használat céljából történik. A tárgy az engedély tulajdonosának tulajdonában marad. Az engedélyt az illetékes hatóságok kérésére be kell mutatni részükre.”;
3. amennyiben a nemzeti jog értelmében megengedett, végezzenek kockázatalapú ellenőrzéseket azon személyek körében, akik 2009 óta orrszarvú vadásztrófeákat importáltak⁽³⁾, hogy megállapíthassák, hogy a trófeák még mindig az importálók tulajdonában vannak, és osszák meg az ellenőrzések eredményeit más EU-tagállamokkal, az Európai Bizottsággal és a CITES Titkársággal.

⁽¹⁾ A vadásztrófea fogalmának meghatározása a 865/2006/EK rendelet 1. cikkének 4b. pontjában szerepel.

⁽²⁾ HL L 142., 2015.6.6., 3. o.

⁽³⁾ A behozatali engedélyre vonatkozó követelmény hatálybalépése előtt importált orrszarvú vadásztrófeák esetében kérésre információ kérhető az orrszarvú vadásztrófeák behozatalát kérelmező felektől az exportáló országoktól.